

Tělocvičná jednota Sokol Liberec I.

Nazdar!

Sokolské souzvuky

č. 2 - únor 2020

Ročník 10.

*Za trochu lásky šel bych světa kraj,
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý,
šel v ledu – ale v duši věčný máj,
šel vichřicí – však slyšel zpívat kosy,
šel pouští – a měl v srdci perly rosy.
Za trochu lásky šel bych světa kraj,
jak ten, kdo zpívá u dveří a prosí.*

Jaroslav Vrchlický

Obsah

Úvodní slovo

Podobnost čistě náhodná

Metodika

Ranní rozcvička pro seniory

Cviky pro unavené oči

Ještě k názvosloví

Pohybová skladba pro předškoláky – „Doktora se nebojíme“

Sokolská soutěž „Kde domov můj“

Nejenom pohybem živ je sokol

Věčně mladý Sokol – je nám 158 let

Odznak „Na stráž“

Kaleidoskop – Filmové ateliéry Barrandov

Vítězství a katastrofy techniky

První transplantace jater v ČR

Vojtěch Sedláček – malíř české krajiny

„Pootavský slavík“ Adolf Heyduk

„Rytíř řádu úsměvů“ Radek Pilař

„Tak vás ještě pošleme na rontgen“

Richard Wagner

Miroslav Horníček

Sovětský generál Michail Tuchačevskij

Koperník a heliocentrická soustava

Víte, kdo byl Emil Frída (Frýda)?

K pramenům Nilu

Požár Říšského sněmu

Velká veřejná omluva

Sokolské osobnosti

Jan Podlipný

Zprávy z jednot a žup

Nekrolog – Libuše Dutnarová

Úvodní slovo Zpravodaje župy Vaníčkovy

Plánování župy Ještědské

Závěrečné slovo

O zodpovědnosti – Sokolské Brno

Úvodní slovo

Podobnost čistě náhodná

Evropa a říše Římská

Mnozí lidé se domnívají, že současná Evropa kopíruje dějiny starého Říma. Nejprve rozkvět, pak rozežranost, hedonismus a cynismus a nakonec pád. Na internetu se šíří 20 bodů, které ukazují, jak skončil Řím a jak skončí asi i Evropa. (ale i USA) Zde je nabízíme. Takže pro zajímavost!

1. Valná většina obyvatel preferuje zábavu před prací.
2. Množí se rozvrácené vztahy a svobodně žijící matky bez otců.
3. Senioři jsou zanedbáváni. Lidé pečují o domácí mazlíčky více než o svoje staré rodiče.
4. Literatura a umění se stávají bezduchými. Vytváří se planá zábava za každou cenu.
Takzvaná umělecká díla jsou ošklivá, nevkusná, nic neříkající, ale přesto za ně bohatí zaplatí horentní sumy.
5. Čestná vojenská služba vlasti je odmítána, zpochybňována, vysmívána a posléze zákonem zrušena. Armádu tvoří nájemní žoldnéři.
6. Lidé pracující jsou zesměšňováni a jako vzor se staví prázdní pokrytci, spekulanti, populisté, pochybní umělci a takzvané celebrity.
7. Daňové zatížení obyvatelstva stále roste a stát přerozděluje neúměrně vysoké částky. Lidé se nebojí nepracovat, protože stát se o ně vždy nějak postará.
8. Úroveň vzdělání rapidně klesá.
9. Státní dluh roste do nikdy nesplacitelné výše.
10. Přestává se vyrábět a pěstovat, protože výroba doma je moc drahá a potraviny a výrobky se dovážejí ze satelitních zemí.
11. Kdo se dostal do pozice, kde může ze státního krást, většinou tak činí. Postižitelnost těchto zločinů je velmi malá.
12. Početí a výchova dětí je vnímáno jako obtěžující a dětí se rodí stále méně.
13. Léty osvědčené mechanismy, chránící poctivé před podvodníky, náhle selhávají.
14. Veřejné funkce se stávají předmětem kořisti zisku. Udělují se za úplatky, a kdo je získal, chce z nich kořistit, aby se mu vložený úplatek několikanásobně vrátil.
15. Staletími předků prověřené hodnoty - jako je čest, smysl pro povinnost, zodpovědnost, nadšení pro práci, pro dobročinnost, zájem pro věci veřejné, jsou vysmívány a zesměšňovány.
16. Šíří se cynismus.
17. Šíří se plýtvání, nestřídmost, znevažování znalostí, dovedností a poctivé práce.
18. Do země přichází velké množství cizinců.
19. Politikové nadbíhají i "lůze", která si vynucuje zábavu a státní podpory (chléb a hry).
20. Občané stále na všechno nadávají.

A teď to nejzajímavější!

To je autentický text britského historika Edwara Gibbona, autora knihy " Úpadek a pád římské říše", která vyšla v roce 1776.

Metodika

Ranní rozcvička pro seniory

1. Protážení při probuzení:

ZP – leh – skrčit upažmo - nádech (dále Ná) opřít o podložku současně týl hlavy, nadloktí a paty(trup nadzvedne-protáhnou prsní svaly) výdech (dále Vý) celé tělo uvolnit.

2. Prokrvení končetin:

ZP – leh – volně připažit - Ná a současně zatlačit týl do podložky, otočit dlaně vzhůru (ke stropu) a vztyčit špičky chodidel („zafajkovat“) - Vý současně předklon hlavy (přitáhnout bradu ke krku), mírně pokrčit nohy i paže, sevřít prsty v pěst - Ná výdrž (vnímat dotyk beder s matrací) - Vý - uvolnění celého těla Opakovat min. 3x

3. Protážení šíje úklonem:

ZP – leh – volně připažit - Ná současně zatlačit týl do podložky, otočit dlaně ke stropu a špičky chodidel do stran (paty zůstanou u sebe), Vý, tahem levé paže k levému chodidlu úklon hlavy a šíje vlevo (pravé rameno tisknout podložky, aby zůstalo bez pohybu) Ná výdrž, Vý vzpřím trupu i hlavy- uvolnit!.

Opakovat na pravou stranu.

4. Protážení šíje rotací.

ZP – leh pokrčmo (chodidla na podložce) dlaně na stehna - Ná současně předklon hlavy (podívat se na kolena) a zatlačit dlaně do stehen - Vý zatlačit paty do podložky Variace : Ná (aktivovat svaly) -Vý současně sklápět obě kolena vlevo a otáčet hlavu vpravo. Ná výdrž - Vý otočit kolena zpět, uvolnit. Opakovat na druhou stranu. Základní, správné nastavení těla v lehu je třeba udělat před každým dalším cvikem.

5. Ná - předpažit. Protážení páteře a zadní strany nohou:

ZP – leh – volně připažit - Ná - Vý skrčit přednožmo a kolena ze stran obejmout rukama - Ná táhnout paže a kolena proti sobě - Vý uvolněná kolena rukama přitáhnout k hlavě - Ná výdrž - Vý napnout nohy(ruce přehmátnou na špičky chodidel nebo na kotníky) - Ná zatlačit paty ke stropu(aktivace svalů zadní strany nohou) - Vý pokrčováním paží přitahovat nohy k hlavě. Nakonec po Ná a Vý uvolnit nohy a pokrčením vrátit do ZP, uvolnit.

6. Protážení pánevních svalů.

ZP - leh pokrčmo (chodidla na podložce) – Vý- napnout pravou, Ná – tahem paty „zafajkovat“ pravé chodidlo – Vý, sklopit levé koleno vlevo – Ná, Vý vrátit koleno zpět. Totéž opačně!

7. Aktivace adduktorů stehen .

ZP – leh, volně připažit - Ná skrčit roznožmo (chodidla u sebe) Vý výdrž - Ná zatlačit chodidla proti sobě - Vý uvolnit.

8 Procvičení kolen:

ZP - leh – skrčit přednožmo

a) střídavě nebo současně napínat nohy (vede pata!)

b) kroužit bérce s chodidly.

9. Úklony v sedu. ZP - sed – skrčit připažmo (lokty u těla) položit ruce na stehna dlaněmi dolů (k tělu) - Ná zatlačit ruce do stehen směrem ke kolenům současně

s posunem mírně sklopené brady vzad ke krku (dojde k narovnání celé páteře vzhůru) -
Vý tahem levého lokte dolů úklon vlevo - Ná a Vý - tahem pravého lokte zpět do ZP –
totéž opačně

(Lze provádět i během dne na pohovce nebo židli bez postranních opěradel).

10. Posilování břišních svalů.

ZP - sed Ná - Vý ruce na kolena - náklon trupu vzad.

a) Ná předpažit a v rytmu dechu předpažovat povýš a poníž

b) Ná – pokrčit přednožmo (nebo skrčit přednožmo) - - v rytmu dech předpažovat
povýš a poníž

Pozn. Tento cvik dělá lépe v sedu na posteli nebo na zemi.

ZP v sedu dělat při delším sedění co nejčastěji ,minimálně každou hodinu ! Zabrání
se tak mnohým zdravotním problémům.

Cviky pro unavené oči

Pokud se rozostřuje zrak, oči slzí nebo dokonce bolí, je třeba udělat v práci krátkou
přestávku a vyzkoušet následující:

- 1) Při hlubokém, pomalém nádechu mrkat bez dívání na nějaký konkrétní předmět.
Při pomalém výdechu mít oči zavřené a nehýbat jimi, uvolnit všechny svaly
v obličeji.
- 2) Přibližně 1 minutu každé 2 vteřiny střídavě zaostřit pohled na špičku tužky
(prstu, atp), vzdálenou asi 15 cm od obličeje a na vzdálený předmět (konec kliky u
vzdálených dveří, obraz, strom za oknem)
- 3) K odstranění únavy očí pomáhá také stříkání studené vody na zavřená víčka asi
20 sekund.

Na základě svých vlastních zkušeností doporučuje
Ing Eva Trejbalová, cvičitelka ZTV II.tř. a jógy

Ještě k názvosloví

Jistě nikdo ze cvičitelů nepochybuje o významu tréninku kterékoliv potřebné disciplíny.
Takže ještě jednou – zkuste zacvičit!

Test č. 3

ZP – vzpor dřepmo

I. 1 – 2 vzpor stojmo

3 – 4 vzpor dřepmo

II. 1 – 4 ručkováním vzpor ležmo

III, 1 - zanožit pravou

2 - přinožit pravou

3 – 4 = 1 – 2 ale opačně (levou)

IV. 1 – 4 ručkováním vzpor dřepmo

V. 1 – 4 vztyk – vzpřim (ohnutě) – skrčením připažmo vzpažit

VI. 1 – 2 hmit podřepmo – hluboký ohnutý předklon trupu i
hlavy – předpažením zapažit

3 – 4 hmit podřepmo – vzpřim trupu i hlavy - vzpažit

- VII. 1 – 2 skokem stoj rozkročný – upažit
 3 – 4 skokem stoj spatný – vzpažit
- VIII, 1 - 2 skokem stoj rozkročný – upažit
 3 - 4 skokem stoj spatný – připažit

Test č. 4

ZP – stoj spatný – připažit

- I. 1 – stoj přednožný pravou – předpažit
 2 - stoj únožný pravou - upažit
 3 - = 1
 4 - přinožením pravé stoj – připažit
 V 1. – 4. době hlava sleduje pohyb paží
- II. 1 – 4 čtyři kroky vpřed (L, P, L, P) – volně připažit
- III. 1 – 4 = I, 1 – 4 ale opačně (levou)
- IV. 1 – 4 = II, ale vzad (P, L, P), ve 4. době přinožit levou
- V. 1 – 2 mírným hmitem podřepmo výkrok pravou zevnitř
 – předpažením vzpažit
 3 – 4 přenosem a přinožením pravé stoj – připažením upažit
- VI. 1 - 4 = V. 1 . 4 ale opačně (levou)
- VII- 1 - 4 mírným hmiten podřepmo stoj - čelnými oblouky dolů
 vzpažit zevnitř - hlava sleduje pohyb paží
- VIII. 1 – 2 výkrokem levé vzad podřep přednožný pravou – mírný hrudní
 předklon a předklon hlavy (pukrle)
 3 – 4 přinožením levé stoj – vzpřim trupu i hlavy předpažením vzpažit

Jarina Žitná, Sokol Liberec I.

Pohybová skladba pro předškoláky Doktora se nebojíme

Autor: Dana Uzlová
 Hudba: Pavel Novák – Doktora se nebojíme
 Délka: 2:52
 Náradí: rinoset
 Celek: 6 dětí

Text písně:

Zajíc přišel k zubaři a měl plno strachu – 2x.

Doktor řekl: V pravý čas, máme tady zubní kaz,
 proto tedy brachu.

Žádné sladké dobroty, dej si raděj navíc
 zeleninu ovoce a zas budeš zdravý.

Na lékařskou prohlídku přiskákala žába – 2x.

Měla rýmu, kašlala, že je léto nedbala,
 měla teplý kabát.

Pan doktor se zamyslel, potom řekl: Koukej,

denně sprchu studenou a zas budeš oukej.

Ref.:

Máme rádi ovoce, koupeme se v potoce,
zeleninu rádi jíme, doktora se nebojíme – 2x.

Když už bylo k večeru pan šnek se svou chýškou – 2x
ztěžoval si velice na lékařské prohlídce,
že ho bolí břicho.

Pan doktor ho proklepal, do lékařské zprávy
napsal více sportovat a jíst méně trávy.

Ref.:

Celá skladba je ve 4/4 tempu.

Základní postavení:

Děti stojí v zástupu pravým (levým) bokem k HT

Rinosety úzkou stranou čelem k HT.

Rozdělení skladby:

Předehra: 8 taktů

Věta A: 6 taktů

Věta B: 4 takty

Věta C: 8 taktů

Věta D = Věta A

Věta E: = Věta B

Věta F: = Věta C

Ref.: 16 taktů

Opakování věta A, B, C

Ref.:

Předehra:

Stoj spatný čelem k HT

Věta A:

Dvojice čelem k sobě, uchopit za ruce a krok poskočný vlevo

Věta B:

Krok poskočný vpravo

Věta C:

Pustit se, první dvojice brána, ostatní děti proběhnou bránu a běh kolem rinosetu v zástupu za sebou, postupně přeběhnout rinoset. Opakujeme dle hudby (taktů).

Věta D a E:

Žabí skoky vpravo, nebo vlevo vedle rinosetů

Věta F:

Jako věta C

Refrén:

1 takt: sed na rinoset pravým (levým) bokem k HT

2 takt: 1.- 2. jako 1 takt

3.-4. 3 x plesk do stehen

3 takt: stoj na rinoset čelem k HT

4 takt: vzpažit

5 takt: obrat pravým (levým) bokem k HT

6 takt: podřep, zapažit

7 takt: seskok z rinosetu do podřepu, předpažením vzpažit

8 takt: stoj spatný, výdrž

9-16 takt: jako 1-8, jen obrat a seskok na druhou stranu

Věta A:

Děti uchopí rinoset a přenesou ho do postavení dlouhou stranou k HT

Věta B:

1 takt: sed na paty, hluboký předklon, schovat se za rinoset

2 takt: zvednout hlavu, kuk přes rinoset

3 - 4 takt: vzpor klečmo na rinoset

Věta C:

1 takt: zanožit pravou

2 takt: zpět

3- 4 takt: jako 1 a 2 takt

5 - 6 takt: stoj za rinoset

7 - 8 takt: přechod přes rinoset

Refrén:

Opakujeme.

Dana Uzlová, cvičitelský sbor PD ČOS

Sokolská soutěž „Kde domov můj“

- 1) *Který český básník je autorem sbírky „Písně kosmické“ ?*
- 2) *Země je oběžnicí (planetou) Slunce. Dovedete zpaměti vyjmenovat všechny ostatní oběžnice Slunce (i se Zemí je jich 9)?*
- 3) *Jak se skutečně jmenoval broumovský kupec, vlastenec a muzikant, kterého ve své knize Alois Jirásek pojmenoval František Ladislav Věk?*
- 4) *Kdo je autorem monumentální sochy Jana Žižky z Trocnova na pražském Vítkově?*
- 5) *Jak se jmenuje největší rybník na našem území?*
- 6) *Která česká spisovatelka byla rodnou sestrou Karoliny Světlé?*
- 7) *Ve kterém českém pohoří měří nejvyšší hora 837 m a jmenuje se Devět skal?*
- 8) *O které české řece se říká, že je „zlatonosná“ (rýžovalo se z ní zlato)?*
- 9) *Jak se jmenuje známé poutní místo u Olomouce?*
- 10) *Který český básník je autorem textu sokolské písně „Hoj, vzhůru pestrý sokole“?*

*„Vlast svou máš nade vše milovat,
to ve hvězdách zlatě je psáno –
a krasšího hvězdám nad zákon ten,
zákona není dáno!“*

(Jan Neruda)

Nejenom pohybem živ je sokol

Věčně mladý Sokol – je nám 158 let!

Už v lednovém čísle jsem upozorňovala na blížící se výročí. Není jen tak ledajaké – za ta léta se změnil svět, bohužel, změnilo se i nazírání veřejnosti na život a životní lidské priority. My starší mu někdy už přestáváme rozumět. Ale znovu připomínám, že je třeba věřit, že člověk je v podstatě dobrý a není na světě proto, aby se hádal, přel a pral tam, kde je třeba rozumná domluva a ne okamžité nepřátelství. Mít svůj rozum a odporovat zlému, pracovat tam, kde je to třeba a zachovávat a pěstovat lidské bratrství. Sokol, jak všichni víme, byl založen v únoru 1862 Tyršem, Fugnerem a předními českými vlastenci – vědci, literáty, politiky, umělci. Byla to v době, kterou nazýváme národním obrozením – tvořilo se povědomí národa, nové, často revoluční myšlenky se šířily Evropou a tedy i českými zeměmi. Už nebyly pouze myšlenkovým vlastnictvím inteligence, ale šířily se na venkov, kde je lidé dychtivě přijímali. Požadovali změnu státoprávního uspořádání habsburské monarchie jako státu federálního, požadovali národní rovnoprávnost, včetně rovnoprávnosti českého jazyka. Usilovali o změny ekonomické, požadovali všeobecné hlasovací právo – už nechtěli žít v područí Rakousko – Uherska, požadovali svobodu.

Tyrš a jeho spolupracovníci pochopili, že podstatou této touhy musí být vzdělání přístupné nejširším vrstvám a ve shodě s tehdejšími poměry, kdy od padesátých let vznikaly České (občanské) besedy a další spolky (na př. Hlahol – pěvecký sbor) – přišel s myšlenkou, aby do programu národní výchovy byl začleněn spolek, který by se staral o zdraví a duševní i tělesnou kondici národa.

Naši předkové to neměli lehké, možná, že si život v tehdejší době ani nedovedeme představit.

Takže mi dovoluňte zveřejnit na stránkách Souzvuků citace ze sokolské literatury. Je jí dost. Kromě sokolského odborného tisku, bych ráda jmenovala i beletrii a literaturu faktu – tedy „Průvod s pochodněmi“ Franka Tetauera a daleko známější Kožíkův „Věvec vavřínový“ a „Prohry a vítězství“ autorky Zory Dvořákové.

Snad to bude zajímavé pro všechny!

„V redakci Národních listů se často citoval Havlíček. Podle jeho vzoru tu říkali: „Češi dosud jen politicky snili, ale je třeba, aby se naučili politicky myslet!“ Všichni bouřlivě přitakávali, když Sladkovský mluvil o rovnosti před zákonem, o rovnosti všech bez ohledu na národní příslušnost, majetek a vzdělání. Byli nadšeni Tyršovou myšlenkou, aby do programu národní výchovy byl začleněn požadavek péče o zdraví, pevnou vůli, sílu a krásu každého jedince.

Hovořili o národní historii a shodovali se v názoru, že je důležitější pracovat pro přítomnost, než se zhlížet v minulosti. Někdo opět připomněl Havlíčka, který žádal, „aby vlastenčení ráčilo z úst vjeti do rukou!“

V září přišel Tyrš z Nového Jáchymova zpět do Prahy. Místodržitelství 31. prosince oznámilo, že spolek schvaluje s výjimkou několika nepodstatných ustanovení. Tyršovým stanovám dali konečnou podobu Grégrové, zejména

Julius, který jako doktor práv je vybavil konečnou formou. Konečného schválení se dočkali až 27. ledna

V dalších dnech Tyrš vysedával nad tělocvičným názvoslovím a dělal poslední úpravy, protože Grégrové mu navrhli, aby stanovy a názvosloví byly vydány v jedné brožuře. První paragraf stanov zněl: Účel jednoty jest, aby se pěstoval tělocvik společným cvičením, společnými výlety, zpěvem a šermováním.“

(Z. Dvořáková)

Už tenkrát někteří členové spolku měli tendence zatahovat do programu politiku, s čímž Tyrš s Fugnerem nesouhlasili. Jednak proto, že sokolská myšlenka měla členy spojovat a ne rozdělovat, kromě toho tu byla reálná obava, aby spolek nebyl zakázán dříve, než vůbec začal svou činnost.

„16. února 1862 dopoledne postávali v Panské ulici před budovou reálky hloučky mužů. „Přátelé, nestůjte venku, běžte dovnitř. „Zdař Bůh“ zdravili se navzájem, zdálo se jim to vhodnější než „služebník“ nebo „servus“!

Ovzduší uvnitř nebylo nikterak slavnostní. Někdo přečetl nahlas první paragraf stanov. Přítomno bylo 75 účastníků. Julius Grégr zahájil schůzi: „pánové, všichni znáte důležitost tělocviku. Cílem jeho je získání mužné energie. My k tomu na rozdíl od německých spolků přidáváme i výchovu národní.“

(Fr. Kožík)

Bylo nutno řešit konkrétně první problémy. Každý spolek totiž musí mít nějaké vedení. A nastal spor o volbu starosty – mezi knížetem Thurn Taxisem a Jindřichem Fugnerem, který nebyl mezi lidmi příliš znám. Thurn Taxis byl už předsedou Hlaholu a považoval za svou povinnost oznámit, že volbu v žádném případě nepřijme. Pak už to bylo jasné. Byl zvolen Fugner, jeho zástupcem Tyrš, jednatelem Eduard Grégr. Cvičení pak začalo v Malypetrově ústavu, Tyrš dokonce i jmenoval cvičitele, kteří povedou jednotlivá družstva. V té době už pracoval na českém názvosloví: „malé rozklonění kolen – lépe podřep, dát nohu na stranu – unožit“ atd. Spolupracoval s Erbenem, který se vyznal v češtině jako nikdo.

27. června se členové sešli v restauraci na Střeleckém ostrově. Fugner se dostavil v sytě červené blůze. „Doufám, že mi tu barvu nemáte za zlé. Takovou blůzu nosí vojáci Garibaldiho. Dostal jsem ji z Itálie darem.“ „Je to barva revoluce. Až vás uvidí pražští Němci, budou nadšením bez sebe.“ „Co když se vám Němci budou mstít?“ „Mohou mi ublížit hmotně, ale přesvědčení mi vzít nemohou!“ Přišel Eduard Grégr a také v červené košili. Rozhovořil se o účelu spolku: ...měl by odchovat vlasti muže zdatné, na demokratickém základu, v rovnosti a bratrství všech členů! Grégr chtěl, aby Sokol – (tehdy vlastně ještě Tělocvičná jednota pražská) neprovokoval a pokud možno se chránil před šikanou policie. Zároveň také navrhl, aby si všichni členové tykali. Zasáhl Tonner – „Tykání znamená bratrství. Říkejme si bratře!“

Najednou se ozval jeden z členů, kteří dosud mlčeli – nelíbil se mu hornický pozdrav „Zdař Bůh“. Všichni přemýšleli. Barák zvedl ruku: „ Sbíráme na Národní divadlo. I ti nejchudší přinášejí pár krejcarů. Národní divadlo se stalo

symbolem našeho znovuzrození. A co říkáme? Na zdar Národního! Co přijmout to v Sokole? Na zdar“ Nazdar!“
Spolek rostl jako lavina! (Fr. Kožík)

Velkou zásluhu na jeho růstu měl Jindřich Fugner, který financoval nejdříve nájem v sále Apolla a později i výstavbu nové nádherné sokolovny v Žitné ulici.

Ujalo se i Tyršem navržené heslo: „Tužme se!“

Ve zmíněných knihách můžeme i dále číst barvitě líčení prvních let nového spolku, jeho problémy, nepříjemné spory a různá osobní obvinění. Jednalo se např. o charakteru účasti Sokola na národních poutích, problémy nastaly i při přípravě programu při slavnosti „svěcení praporu“ a účasti členstva, které se do sálu Apolla prostě nemohlo vejít. Předání praporu se konalo 1. června 1862.

Matkou praporu se měla stát spisovatelka Karolina Světlá. Měla o Sokol živý zájem.

„Tělocvična se naplnila do posledního místečka. Na vyvýšeném stupínku stál stůl a na něm ležel prapor, zahalený jemnou látkou. Uprostřed se shromáždil pěvecký sbor Hlahol, který slavnost zahájil starým českým chorálem.

Fugner měl jen krátké uvítání, hlavní projev přednesla Karolina Světlá. Pravila, že současná generace chce povznést svou vlast a že se každý snaží přispět podle svého zaměření. České ženy se hlásí k tomuto úsilí tím, že Sokolu darují prapor. Bylo takové ticho, že si mohla myslet, že je v sále sama. Řekla důrazně: „Žádáme, abyste otčinu nade vše milovali a lidskost nejen v srdcích nosili, ale také ve skutcích jevíli. Žádáme, abyste si cti nad život vážili a v ženě vždy viděli kněžku všeho dobrého a krásného, toť přání, toť sesterské naše požehnání. Z plného srdce voláme ještě jednou: Vašimi hesly necht' jsou vždy „láska k vlasti“.

Tyrše se zmocnilo vnitřní chvění. Podléhal slavnostní náladě, ale celou svou myslí byl upjat ke cvičení, které mělo následovat.

Karolina Světlá pak zatloukla ozdobný stříbrný hřeb, jímž byl prapor přichycen k žerdi. Současně provolala heslo: „Láska k vlasti.“ Sbor sokolů toto heslo po ní opakoval. Pak zatloukly hřeby další paní, které byly kmotrami praporu. Sokolové se zaslíbovali Lásce k vlasti, Svobodě, Lidskosti, Bratrství a rovnosti, Svornosti, Ráznosti, Neohroženosti, Vytrvalosti, Střídmosti, Spravedlnosti, Jarosti, Cti a Slávě.

Po projevu praporečníka, který převzal prapor, zahájil Tyrš cvičení. Poprvé zaznělo z jeho úst české velení. První byla na pořadu prostná, pak nastoupila jednotlivá družstva ke cvičení na náradí, po nich předvedl sbor cvičitelů cvičení na bradlech, hrazdě, koni našť i naděl, došlo až na vrcholné výkony.

Slavnost se blížila k závěru. Edvard Grégr ve funkci jednatele poděkoval všem a svůj projev zakončil slovy: „Avšak nejen co do síly, obratnosti těla, jest se nám blížiti synům helénským, nýbrž i co do mravní povahy, co do statečnosti, charakteru...Snažme se vyvinout ony mužské ctnosti, jimiž se stal malý národ řecký nejpřednější mezi národy starého světa a ideálem všech národů moderních!“ (Nezapomínejme, že předlohou pro vznik Sokola byla Tyršovi výchova těla i ducha v antickém Řecku – známá kalokagathía).

Slavnost vzbudila dojem, že se v Sokole shromažďují lidé cílevědomí a ukáznění, kteří uskutečňují svůj program ve vzájemné svornosti a shodě. Mnozí říkali: „Sokol je ptákem slunečního světla a sokolská jednota je společenstvím jasného rozumu a lidské souhry.“ (Z. Dvořáková)

Bohužel, už odpoledne při výletu na Závist se ukázalo, že všechno nebude tak jednoduché a Tyrš byl zklamán a roztrpčen sokolskou nekázní a nevychovaností. Pokračovalo to ještě večer v Krčském lese. Pohár Tyršovy trpělivosti přetekl a měl dohru. Mluvil tvrdě a na nikoho se neohlížel.

„Výlet do Krče byl ukázkou nehotových poměrů, jaké panují v naší jednotě. Místo cvičení jste chtěli národní slavnost a jak to dopadlo. Bylo to trapné a ostudné. Jestli se neprosadí do všech důsledků program, který jsme si určili, můžeme na všechny představy, které jsme si o Sokole dělali, rezignovat!“ Po rozjařenosti, která panovala na výletě, jeho slova působila jako studená sprcha. Ale Tyrš pochopil, že jen neústupnou vůlí dokáže čelit stoupencům nacionálně fangličkářského směru v Sokole. (Z. Dvořáková)

Právě mi došlo, že pokračovat tímto způsobem by zabralo v Souzvučích neúměrně mnoho místa, kromě toho, všechny zmíněné publikace jsou dostupné! Takže teď stručně a v bodech!

Ještě v roce založení Sokola se konala národní pouť na Říp a byly iniciovány spolky na venkově. Ve stejném roce jako Sokol Pražský vznikly sokolské jednoty ještě v Jaroměři, Kolíně, Nové Pace, Turnově, Příbrami a Jičíně v r. 1869 vzniklo dalších 13 jednot na Moravě a ve Slezsku.

Po cvičení v Malypetrově ústavu, sále Apolla, Konviktu se mohla jednota přestěhovat do nově postavené nádherné sokolovny (architekt Vojtěch Ignác Uppmann) v Sokolské ulici. Postavil ji na svoje náklady Jindřich Fugner a odkázal ji Sokolu.

V programu Tyršovy tělocvičné soustavy byl zahrnut běh, skoky, hod diskem, oštěpem, box a zápas, v r. 1865 přibylo veslování, plavání, šerm a bruslení a jízda na koni. Nářad'ový tělocvik (o kterém se mylně tvrdí, že byl jediným programem našich jednot!) přibyl až v r. 1871.

Tyršovy „Základové tělocviky“ obsahovaly tělocvičné názvosloví a tělocvičnou soustavu – vyšly v r. 1873. Tyršovo názvosloví převzala v r. 1918 Československá armáda.

Ještě v listopadu 1869 vznikl „Tělocvičný spolek paní a dívek pražských“, jehož představitelkou se stala spisovatelka Sofie Podlipská a první cvičitelkou Tyršova žákyně Klemeňa Hanušová, byl to základ pozdějších dámských odborů Sokola..

Prudký růst členstva vyžadoval organizaci – r. 1884 vznikly první tři župy, v r. 1889 už bylo žup deset a v r. 1901 25 žup v Čechách a 11 na Moravě a ve Slezsku. Samostatnou župu měla Praha a Vídeň. Růst členstva vyžadoval také vzdělávací činnost a školení cvičitelů. V r. 1899 vznikla jako centrální organizace Česká obec sokolská, r. 1892 Moravsko – Slezská obec sokolská a v r. 1904 se obě organizace spojily v Českou obec sokolskou, po válce Československou obec sokolskou. Na začátku devadesátých let začalo cvičit také žactvo a dorost.

Roku 1882 se stal členem Sokola také budoucí prezident republiky T. G. Masaryk a později i celá jeho rodina.

Samostatnou kapitolou jsou „Sokolské slety“, kde se Sokol jako organizace představoval české veřejnosti. Za první slet se obvykle považuje cvičení asi 700 set mužů na Jubilejní slavnosti Sokola Pražského na Střeleckém ostrově (dnes je tam deska!) v roce 1884,

tradice pokračovala v letech 1891, 1901 (prvně cvičily ženy), a 1912. Rostla i spolupráce se zahraničím – Drážďany, Paříž, Nancy, Périgueaux, Nice, Le Mans, Mnichov, Vratislav, Hamburk, Norimberk Frankfurt, Lipsko, Lvov, Celje, Lublaň a Rusko. V sedmdesátých letech vytvořili čtyři sokolské župy i krajané žijící v USA, nové jednoty vznikly v Drážďanech, Lipsku, Berlíně a Norimberku, v Polsku, Švýcarsku a Rusku (Tbilisi), v Chorvatsku a Srbsku, v Anglii, Argentíně, Dánsku a jako poslední v Kanadě. Roku 1910 vznikl Svaz slovanského sokolstva.

Pak přišla první světová válka, ve které sokolové hráli důležitou roli. Dobrovolně vznikaly legie, bojující na frontách ve Francii, Itálii a především v Rusku (což je povídání na samostatný článek, stejně jako později i účast sokolstva v zahraničním i domácím odboji!).

Po obnovení Sokola po válce došlo k dalšímu prudkému růstu sokolských jednot i členstva, spolupráce s Ministerstvem Národní obrany, strážní služba v době státního převratu, účast v bojích proti maďarské Republice rad, která usilovala o odtržení jižního Slovenska (účast 80 tisíc sokolů!). Starosta Sokola Josef Steiner byl pověřen správou československých vojsk a od 1. ledna byl jejich generálním inspektorem. Činnost Sokola v branných službách byla ukončena až v r. 1922.

Za první republiky sokolové bezvýhradně podporovali tzv. politiku Hradu a Masaryka. Na přelomu let 1918 až 1919 sokolstvo udržovalo obecný pořádek, zabezpečovalo ochranu nádraží, skladů potravin, škol a pošt, členstvo tvořili drobní živnostníci, rolníci, ale i honorace a inteligence. Byla stanovena čekací doba pro tzv. „čekatele“ – povinností byla četba sokolského tisku, a do 36 let věku i pravidelná docházka do cvičení. Předpokládala se mravní bezúhonnost a zachovalost.

I tak však po ukončení války docházelo v Sokole k určitému úpadku a nezájmu (svobodu už máme, tak k čemu Sokol?), následoval rozvoj činnosti tělocvičné, případně i sportovní, velkou úlohu Sokol sehrál i při dalším vzdělávání obyvatelstva a kulturním rozvoji země. V letech 1920. 1932 a 1938 se konají všesokolské slety, při čemž počet cvičících neustále roste. Budují se nové tělocvičny (s moderním zařízením), hřiště, závodní dráhy, rozvíjí se turistika a táboření – staví se chaty, ubytovny, tábory a osady. V sokolovnách bývají biografy, divadla, restaurace (výdělečná činnost). V roce 1926 začíná výstavba Strahovského stadionu, sokolové pomáhají nezaměstnaným, organizují bezplatné ozdravné tábory pro děti z nemajetných rodin i prázdninové pobyty dětí z pohraničních oblastí. Začíná fungovat školení pro cvičitele, v provozu je Tyršův dům jako středisko sokolského života.

Sokol ovšem není jedinou tělovýchovnou organizací – konkurenci má v Orlu, dělnických jednotách a především ve sportovních – různě zaměřených – klubech.

Politické i sociální poměry pro rozbití Rakousko – Uherska se značně změnily, změnili se i lidé! Byl založen Olympijský výbor od jehož činnosti se sokolové, stejně jako německé tělovýchovné organizace, na počátku distancovaly. Situace se změnila až po válce. Tyrš píše známou stat' „Hod olympijský“ a v roce 1920 na OH v Paříži, získává sokolské družstvo čtvrté místo. Na mezinárodních akcích je Sokol stále úspěšnější. R. 1924 získáváme 9 medailí, z toho jednu zlatou (B. Šupčík za šplh). O čtyři roky později se Ladislav Vácha vrací domů jako držitel dvou stříbrných a jedné zlaté medaile, na OH v Berlíně se musí i Hitler sklonit a uznat mistrovství Aloise Hudce.

Velké vnitrozemské jednoty se stávají tzv. „ochranitelkami“ malých jednot v pohraničí, slety a výlety se konají nejen ve vnitrozemí, ale i v pohraničních oblastech.!

Sokolové zaujímají význačná místa ve státní správě, Karel Baxa se stává primátorem Prahy.

Máme samostatný stát, ale situace v Evropě není růžová, V sousedním Německu se pomalu, ale jistě rozrůstá nacismus, k moci se dostává Adolf Hitler. Československo vidí nebezpečí a chystá se k obraně. Od prosince 1932 se učí základy branné výchovy, pořádají se veřejné přednášky, 23. října 1936 je založena Stráž obrany státu a zavádí se branný výcvik. Po zabránění pohraničí unikají do vnitrozemí nejen občané s trochou zachráněných věcí, stěhují se i sokolovny se svým vybavením.

N Slovensku byla situace dost podstatně odlišná. Před válkou tam Sokol neexistoval vůbec, první sokolská jednotka vznikla ve Skalici (Uherské Skalici) roku 1918. Angažují se při tom významní činitelé z řad slovenské inteligence – Vavro Šrobár, Pavel Blaho, Samuel Zoch. V r. 1919 je už na světě 39 jednot sdužených v Masarykově župě, vzniká nových 6 žup. V roce 1920 má Sokol na Slovensku už 18 499 členů.

V souhlase s katolickou církví tam vzniká spíše nábožensky orientovaný Orel (čestným starostou je Andrej Hlinka) 14. prosince 1938 jsou však obě organizace zrušeny.

Vznik samostatného Slovenského státu roztržku potvrdil.

„Protentokrát“, jak běžně Češi jmenovali nový stát pod nacistickou taktovkou, umožnil ČOS pod záminkou školení, cvičení, veřejných vystoupení pokračoval v činnosti až do úplného zákazu a zastavení činnosti 12. dubna 1941. Němci si byli dobře vědomi jeho nebezpečnosti, už někdy od r. 1939 – 40. Nijak se nerozpakovali použít všech možností – nejdřív to byly manipulace s německými občany v pohraničních oblastech, teror a zatýkání nejvýznamnějších členů Sokola. V noci ze 7. na 8. říjen 1941 bylo najednou zatčeno asi 1500 sokolů – a to nebyl konec. Situace se ještě zhoršila po atentátu na Reinharda Heydricha, ve kterém měli sokolové také své prsty! Velitel komanda Josef Gabčík byl sokol. Sokol v době války ztratil své nejschopnější a nejvýznamnější členy.

Pak přišel konec války a začátek nového svobodného života. Šťastný sen však trval pouze tři roky. Za tu dobu ovšem sokolové obnovili svou organizační strukturu, sokolovny opět duněly doskoky z náradí, údery míčů, zvučely smíchem a zpěvem – a dokázali i v poničeném světě zorganizovat XII. Vsesokolský slet na Masarykově stadionu na Strahově. Na ten se nedá nikdy zapomenout. Nebezpečí se vznášelo nad našimi hlavami, pocity štěstí a naděje však byly v ty dny daleko silnější. Do Prahy se sjeli všichni, kteří měli ruce a nohy, hojně se dostavilo zahraničí. „Brána borců“ byla otevřena dokořán a my jsme jí procházeli navěky poznamenaní nefalšovaným bratrstvím a chutí žít.

Tady moje vyprávění, nebo vzpomínání, na to, co bylo a co znamenalo celý národ, končí. Pak už následovalo 40 let násilného umlčení myšlenky, která určovala směr našeho dalšího života. Přežili jsme a musíme přežít i současnou situaci ve světě i u nás. Nesmíme podléhat malomyslnosti, i když to není vždy lehké.

Nenadávejme na tmu, ale snažme se vždy a všude rozsvěcovat pomyslnou svíčku naděje a víry v dobro a přátelství.

Řecký státník Perikles:

„Štěstí spočívá ve svobodě a svoboda v odvaze!“

A tak tedy hodně štěstí v práci pro Sokol a pro vlast!

Jarina Žitná

Odznak Na stráž !

V záplavě sokolských placek, kokard a odznaků se již velmi zřídka na klopách bratří a sester objevuje slavný odznak Na stráž. Jak známo tento symbol je součástí stanov České obce sokolské, ale bohužel už ani nejvyšší sokolští představitelé tento odznak příliš nenosí, proto myslím že je vhodné jej připomenout. Autorem byl významný sochař Stanislav Sucharda, který jej vytvořil v roce 1907. Na zadní straně měl vyrazeno „Majetek ČOS“ a členstvu byl pouze propůjčován. Při převzetí se podepisovalo následující prohlášení: „Podepsaný člen jednoty přijal dnes odznak sokolský. Uvědomil si plně pravidla o jeho nošení a zavazuje se vrátit jej jednotě, kdykoliv o to bude požádán.“ Každý, kdo si připjal tento odznak měl povinnost mít u sebe členskou legitimaci a bylo zakázáno nosit spolu s ním odznak jiného spolku. Zajímavostí je, že se měl nosit pouze na občanském šatě, ale na sokolském kroji nikoliv. Odznak byl zákonem chráněn a padělatelům hrozilo trestní stíhání. Zajímavostí je že v roce 1910 Sucharda tento odznak vymodeloval do 22,5 cm výšky a tato plaketa byla ve vkusném pouzdře předávána Československou obcí sokolskou zasloužilým členům. „*Je to jen malý kousek kovu, ale jak je nám milý a vzácný. Jak je krásný ve své jednoduchosti, a přece zcela vystihuje celou hloubku sokolské myšlenky*“, tolik Věstník sokolský ze dne 10. února 1947.

Filip Uzel, vzdělavatel Sokola Lhotka

Zdroj: Sokolský věstník, roč. 1947 a Pravidla o společném odznaku sokolském.

Kaleidoskop

Filmové ateliéry Barrandov

Je to komplex ateliérů a dalších nutných provozních místností ležících původně asi 5 km za městem. Dnes je to součást města. Nápad i stavby a provoz jsou svázány s prvními majiteli, rodinou Havlovou. Začalo to už v roce 1921, kdy Miloš Havel vytvořil akciovou společnost A – B. Jeho bratr Václav (otec budoucího prezidenta) nápad ve třicátých letech doplnil o výstavbu luxusních rezidencí, kam měly být začleněny i filmové ateliéry a podpůrná zařízení. Realizace začala 28. listopadu 1931 architektem Maxem Urbanem. V komplexu mělo být dostatek místa pro administrativu, kostymérnu a rekvizitárnu, šatny, místnosti pro produkční štáby, střížny – a restaurace. Komplex měl vlastní elektrickou síť, výtopny a laboratoře – řešen byl velkoryse. Součástí byly dvě natáčecí haly – velikost 25 x 35 x 10 m, které se v případě potřeby daly spojit!

14 měsíců po otevření se zde natáčel první film – detektivka „Vražda v Ostrovní ulici“. Ateliéry měly 300 stálých zaměstnanců, natáčelo se asi 80 filmů ročně, o možnost natáčení na Barrandově se začala zajímat i cizina.

V roce 1939 už zaujímaly ateliery prostor 4850 m čtverečních a celková výměra byla 45 tisíc metrů čtverečních.

Ateliéry pracovaly i za války, později byly znárodněny a v posledních letech restituovány.

Vítězství a katastrofy techniky

„*Vy s kormidlem v ruce, vy běžte a dobud'te nový svět!*“ to jsou verše čtrnáctiletého Pera Ginzy na kresbě lodi Krřyštofa Kolumba.. Měl je u sebe izraelský kosmonaut Ramon na palubě tragicky ztroskotaného amerického raketoplánu *Columbia*.

K tragedii došlo 1. února 2003 těsně 16 minut před přistáním lodi na Floridě, po vstupu do atmosféry. V tu chvíli měl raketoplán rychlost 7,5 km za sekundu a před ním bylo posledních 8228 km. *Columbia* odstartovala 16. ledna téhož roku a její pád byl už třetím neštěstím, které postihlo americký kosmický program.

Prvním neštěstím byl požár kosmické lodi *Apollo*, která však ještě stála na rampě. Stalo se to 27. ledna 1967. 28. ledna 1986 došlo za letu k explozi raketoplánu *Challenger*, všichni lidé na jeho palubě zahynuli. Později se poukazovalo na trestuhodnou nedbalost, lidské chyby a omyly.

Na *Columbii* zahynulo všech sedm členů posádky. Do poslední chvíle vůbec nevěděli, že se s lodí něco děje – došlo totiž k porušení tepelné izolace, která začala odpadávat a led na trupu. Houston začal pozorovat, že se něco děje asi 10 minut před vlastní tragedií, odpadlo levé křídlo projevily se i potíže uvnitř kabiny. Raketoplán začal padat přibližně ve výšce 63 135 m, rychlost poklesla na 20 000 km /sec. Došlo k celkové destrukci trupu, následoval pád a rotace. Na zemi bylo možno pozorovat menší zářící body – volně letící části keramického obložení. Definitivním konec raketoplánu byla exploze nádrží v trupu. Objasňování příčin katastrofy byly hledány v mystice, udávaly se konspirační teorie, konečně se ukázalo, že už při startu se odtrhl asi padesát centimetrový kus izolace, který narazil na spodní plochu levého křídla. Špatně fungovaly i kontrolky na náběžné hraně křídla, ale to nebylo z kabiny vidět. Vše se odehrálo rychle, naděje na záchranu kosmonautů byla nulová.

Lidská touha vidět, poznat je neuhastitelná, bohužel, také riskantní.

První transplantace jater v ČR

Vůbec prvně se o tuto složitou a nebezpečnou operaci pokusili v Denveru v USA v roce 1963. Podařila se sice, ale pacient zemřel vykrvácením. K úspěšnému druhému pokusu pak došlo o 16 let později na stejném místě. Teprve pak byla operace oficiálně uznána jako léčebná metoda.

První pokus u nás byl proveden – úspěšně – prof. MUDr. Vladimírem Kořistkou 2. února 1983 ve FN KÚNZ v Brně. Předcházela jí rozsáhlá příprava teoretická i praktická, pokusné operace se konaly asi na 140 – 150 prasatech.

Vojtěch Sedláček – malíř české krajiny

Výrazně český malíř se narodil 3. února 1973 v Libčanech na východě Čech. Jeho rodným domem byla místní škola, kde byl jeho otec Antonín řídícím učitelem. Celá rodina projevovala výrazné umělecké vlohy. Vojtěch vystudoval Gymnasium v Hradci Králové a Akademii výtvarných umění v Praze a stal se profesorem kreslení. Měl štěstí na výrazné umělecké osobnosti, jako byli malíři Preisler a Švabinský, u kterých studoval. S manželkou si zakoupil byt v její rodné obci Javornici, kam jezdili na dovolenou a v pozdějších letech tam pobývali od jara do zimy. V roce 1930 totiž Sedláček ze zdravotních důvodů odešel do penze – dál už se věnoval pouze malování. V r. 1933 si koupil koně a vozík a s těmi vyjížděl do kraje, který zvěčňoval na svých plátnech.

V jeho díle převládají krajinářské motivy, snažil se vyjádřit spojení člověka s krajinou. Znal totiž dobře těžkou práci venkovských lidí, jeho plátna zachycují společnou práci člověka a koně, venkovské vozy naložené obilím, práce na polích a lukách. Právě z tohoto důvodu je považován za malíře českého venkova a venkovské krajiny. Byl také vynikajícím ilustrátorem, proto mu byla svěřena i tvorba ilustrací Mrštíkova „Roku na vsi“.

V r. 1954 se stal laureátem státní ceny, o pár let později v r. 1959 byl jmenován Národním umělcem a v roce 1966 obdržel Řád republiky.

Bez ohledu na dobu, kdy byl takto vyznamenán, je nutno zdůraznit, že jeho práce si všechny získané pocty plně zasloužila.

V jeho krajinách se totiž cítíte být doma a je vám tam dobře!

„Pootavský slavík“ – Adolf Heyduk

Civilním povoláním byl učitel, ale věnoval se literární činnosti jako vynikající, především lyrický, básník a velký propagátor česko – slovenské vzájemnosti.

Narodil se v rodině truhláře 6. června 1835 a zemřel 6. února 1923 v Písku, kde prožil větší část svého života. Vystudoval reálku v Praze, studoval na technice v Brně, odkud přestoupil do Prahy. Tam se seznámil s Janem Nerudou, s kterým ho později pojilo srdečné přátelství. Studia ukončil r. 1859 a stal se učitelem na reálce v Písku. Roku 1876 byl předsedou literární části Umělecké besedy v Praze, rok na to se vrátil do Písku a oženil se s Emilií Reinerovou, se kterou měl pak dvě dcery. V průběhu několika let o obě tragicky přišel.

Celoživotně měl vztah ke Slovensku, kde měl mnoho přátel. Hodně cestoval – do Itálie, na Kavkaz, kde žil jeho synovec, agronom Jaroslav Heyduk – později první praporečník České družiny.

Od roku 1900 vlastnil dům v Písku – dnes je v péči prácheňského muzea. Z původního zařízení se zachoval pracovna, jídelna a salon.

Adolf Heyduk je autorem šedesáti básnických sbírek, publikoval v tisku, časopisech a různých sbornících. Jeho verše jsou snadno zapamatovatelné, mají často tzv. „písňovou“ formu a proto bývají zhudebněny. Byl velmi plodným lyrickým básníkem – všeobecně oblíbeným. K 85. narozeninám mu přišel blahopřát i prezident republiky T. G. Masaryk.

Byl pochován na pražském Vyšehradě.

„Rytíř řádu úsměvů“ – Radek Pilař

Pochybují, že je u nás někdo, kdo se nikdy nepotkal s rázovitou postavou loupežníka Rumcajse, neusmíval se s jeho ženou Mankou a synkem Cipískem! Jsou společným dílem Radka Pilaře a spisovatele Václava Čtvrťka.

Výtvarník Radek Pilař se narodil 23. dubna 1931 a zemřel 7. února 1993. Inspirací mu byly především pohádky, které ilustroval s nádechem humoru, velmi přístupného dětem i dospělým. Věnoval se různým druhům výtvarného umění – animovaným filmům, grafice, malbě, ale i filmové režii. Vystudoval pražskou AMU u profesora Vlastimila Rady. Spolupracoval se Semaforem i Státním nakladatelstvím dětské knihy. Je autorem znělky Večerníčku, s televizí spolupracoval od roku 1965. Snad největším přínosem byla jeho spolupráce s Václavem Čtvrťkem – jejich názory na život a umění se zřejmě našly!

Radek Pilař opustil postavy, které vytvořil i nás všechny předčasně. Zemřel na infarkt, jeho dílo však zůstává v povědomí celých generací našich dětí.

„Tak ještě vás pošleme na rontgen!“

Tahle věta zní v lékařských ordinacích poměrně často a všichni ji známe. Paprsky X, později známé pod jménem svého objevitele „roentgenovy“ jsou paprsky, které pronikají pevnými látkami - používají se různě, ale v lékařství snad jsou známé nejvíce. Jejich objevitel se jmenovat *Wilhelm Conrad Rontgen*. Narodil se v rodině obchodníka 27. března 1845 a zemřel 10. února 1923.

Byl to člověk velmi tichý, skromný, málo ctižádostivý, což se mu vymstilo, protože si svůj objev nepatentoval, odřekl akademické funkce i povýšení do šlechtického stavu – a to v roce 1901 získal první Nobelovu cenu za fyziku. Paprsky objevil v podstatě šťastnou náhodou, ale trvalo 10 let, než byl jeho vynález vůbec brán na zřetel.

Jeho objev byl naprosto geniální a stále je důležitý při použití v lékařství. Při tom nedokončil gymnasium – byl vyloučen za karikaturu jednoho z profesorů a bez maturity měl pro další studium otevřenou pouze jedinou možnost – Vysokou školu technickou v Curychu. Studium ukončil s diplomem strojního inženýra a doktorátem z filosofie. Neměl zájem o publicitu a odmítal spolupráci s různými firmami, které by mu zaručily velké peníze. Zajímavé, ne?

Richard Wagner

Čelný představitel hudebního romantismu. Velký muzikant a problematický člověk. Podle vyjádření jeho okolí sobec, samolibý a ješitný, přesvědčený o své genialitě. Sám se považoval za největšího umělce světa. Známý je také svými protižidovskými názory – tady předešel Hitlera asi o půl století. Je ovšem fakt, že Wagner si velmi přál zbavit Německo Židů, prostě je někam vystěhovat, ale ani zdaleka nešel tak daleko jako Hitler a nacisté. Pro své názory byl poměrně snadno Hitlerem zneužit, bohužel – nelze mu totiž upřít, že byl geniálním hudebníkem, který obohatil hudební literaturu díly, která jsou stále na repertoáru všech velkých operních scén světa.

Richard Wagner se narodil 22. května 1813 a zemřel 13. února 1883.

Byl dramatikem, básníkem, režisérem, dirigentem a především geniálním skladatelem, představitelem hudebního romantismu. Větší část života žil mimo Německo, po nezdařilé revoluci roku 1848 musel uprchnout ze země a usadil se ve Švýcarsku. Oženil se s dcerou hudebního skladatele Franze Liszta Cosimou. Hodně cestoval, několikrát navštívil Prahu, Teplice, hrad Sřtekov (ten mu posloužil jako inspirace k opeře Tannhauser). Za pomoci bavorského krále Ludvíka II. postavil v Baureuthu divadlo pro hudební slavnosti. V divadle se stále hraje, především jeho díla. Lidé mají na jeho hudbu velmi rozdílné názory, někteří ho prostě „nemusí“ možná až nesnášejí, jiní ho stále obdivují. Je pravda, že jsem jednou sledovala krásný operní koncert v radiu. Uváděli vedle sebe arie i orchestrální přehry a pod. Náhodně byl - těsně po sobě – zařazen Verdi a Wágner (známá a oblíbená hudba). Verdiho melodie se linuly z radia a těšily posluchače. Pak začal Wagner – bylo to jako rána do hlavy. Obrovský orchestr, hudba s příslovečnými leit motivy, Verdiho orchestr proti tomu působil jako venkovská kutálka. Nedovedla jsem rozhodnout, co na mne udělalo větší dojem. Verdiho melodie byly nepřekonatelné, stejně jako Wagnerova orchestrace. Nakonec mi došlo, že hudba je prostě hudba a člověk ji musí brát takovou, jaká je a mít z ní prostě radost a požitek.

Wágner byl především dramatik a autor mnoha oper – většina z nich se hraje stále a všude! Rienzi, Bludný Holanďan, Tannhauser, Lohengrin, Tristan a Isolda a jeho poslední dílo Parsifal. Speciální místo v jeho tvorbě má čtyřdílný prsten Nibeligův s tématy z německého bájesloví – to všechno mělo posílit pocit velikosti Německa a jeho obyvatel. Ten pocit německé převahy a velikosti v jeho díle je typický.

Miroslav Horníček

Co uděláte nejdřív, když někdo před vámi vyřkne jeho jméno? Docela určitě se mimovolně usmějete! Horníček byl totiž vždy a všude poslem dobré nálady a pohody. Už 17 let není mezi námi – a přece je obecně znám a vážen obyvatelstvem nejen této země. Byl spisovatelem, hercem, dramatikem, fotografem a výtvarníkem, textařem a divadelním teoretikem. I když nikdy nestudoval herectví, diváci ho jako herce v divadle i v televizi brali a měli rádi. Byl vychován českou poválečnou avantgardou, zajímal se o improvizované divadlo a malé scény. Zemřel 15. února 2003.

Obecně známý v celé populaci byl především díky televizi, kde často vystupoval nejen jako herec, ale spíš jako moderátor a komentátor různých pořadů, možná, že bychom mohli říci, že byl vtipným a chytrým, vzdělaným „bavičem“, kterému lidé věřili a na jehož pořady se čekalo. Svého času hodně spolupracoval s Janem Werichem a – jak sám říkal – hodně se od něho naučil. Po určitou dobu Werichovi nahrazoval jeho „duchovní dvojče“, alespoň pokud se týče působení v divadle.

Z televizních pořadů jsou stále známé jeho „Hovory H“ a další nesčetné moderátorské pořady, které všechny nesly pečeť jeho osobnosti. Byly charakterizovány inteligentním humorem, dobrou náladou – diváci jeho pořadů nebyli pouhými diváky, ale stali se jeho partnery.

Miroslav Horníček hodně cestoval a stejně jako se kdysi Karel Čapek se dělil o dojmy se svými čtenáři, Horníček to dovedl také. Obecně známé a i dnes hojně čtené je literární zpracování jeho zkušeností - např. v Javorových listech, Listech z Provence i Pohlednicích z Benátek. Měl rád jih a teplo, společně s Charlie Chaplinem zastával názor, že civilizovaní lidé jezdí tam, kde zraje víno.

Je potřeba zdůraznit i jeho další a velmi oblíbené literární díla, jako např. „Dobře utajené housle“, „Hovory s Janem Werichem“, „Chvála pohybu“ a celou řadu dalších titulů. Téměř neznámá zůstává řada jeho koláží vytvářených nůžkami a papírem, ale také akvarely a oleji.

Miloslav Horníček byl něčím jako renesančním člověkem – s nejrůznějšími zájmy, vědomostmi, poměrem k lidem, jejich přednostem i slabostem, možná, že by se dalo prostě říci, že měl lidi rád!

Sovětský generál Michail Tuchačevskij

Byl to nejschopnější z generálů Rudé armády a její reformátor. Narodil se 16. února 1893 v rodině polského původu a byl popraven v době velkých stalinských čistek 12. června 1937. Byl to vzdělaný člověk s kulturními zájmy – hrál dobře na housle, zajímal se o astronomii a meteorologii. Byl přítelem hudebního skladatele Dimitrije Šostakoviče. Bojoval už v první světové válce a byl vyznamenán za odvahu. V únoru 1915 byl zajat a uvězněn, čtyřikrát se neúspěšně pokusil o útěk a tak by shledán nepolepšitelným a uvězněn v ingolstadské pevnosti, kde poznal dalšího významného politika a vojáka, generála de Gaulla. Pátý útěk se konečně podařil a vrátil se na frontu. S tal se důstojníkem Rudé armády a pro své schopnosti rychle pokračoval ve vojenské kariéře. V občanské válce zodpovídal za obranu Moskvy, byla mu svěřena 5. Armáda, se kterou měl uhájit Sibiř proti generálu Kolčakovi a Krym proti Denikinovi. Za Rusko – polské války neuspěl proti polskému maršálu Pilsudskému, důsledkem byla krutá porážka a bolševické Rusko bylo nuceno požádat Poláky nejdříve o příměří a o něco později o mír, samozřejmě podle polských podmínek. V té době se dostal do sporu se Stalinem (jeden druhého vinil z porážky!) Rozdrtil povstání v Kronštadu v r. 1921 a systematicky

reformoval Rudou armádu – studoval knihy o moderním válečnictví, snažil se o profesionalizaci a modernizaci vojska, vytvářel a organizoval výsadkové jednotky (snad jako první na světě!) Vytýkala se mu přílišná fanatičnost až krvelačnost.

V r. 1935 a několika dalších rocích byl na vrcholu svých sil, v roce 1936 byl dokonce na studijní cestě ve Velké Británii, Francii a Německu. Je asi pravda, že se zabýval myšlenkami na odstranění Stalina a změnu režimu, ale nakonec se k ničemu takovému vůbec nedostal.

Ve třicátých letech totiž Stalin začal systematicky provádět „čistky“ – v r. 37 bylo popraveno 36 tisíc důstojníků tajné policie a 90% soudních prokurátorů. Pak přišla na řadu armáda! Byly předloženy podvržené důkazy o tajných stycích Tuchačevského s nacistickými generály a 22. května 1937 byl Tuchačevskij zajat a uvězněn. 12. června 1937 byl zároveň s dalšími sedmi generály popraven! Čistkám padlo v té době za oběť asi 30 tisíc důstojníků. Popravy byly vykonány do 24 hodin po rozsudku. Ohroženi byli především staří členové strany, kteří bezpečně znali poměry, které ve straně panovaly. Ze 150 delegátů sjezdu strany v Leningradě přežili pouze dva! Celkem to postihlo dobrých milion lidí. Ztráta důstojnického sboru měla pak velmi neblahý vliv na začátek druhé světové války.

Stalin však měl volné ruce a zbavil se všech potenciálně schopných lidí, kteří ho mohli zastínit, případně nahradit!

31. ledna 1957 byl plně rehabilitován! (vzpomeňte si – s Johankou z Arku to bylo stejné!)

Nebyli sami, podobných událostí se během dlouhé lidské historie odehrálo poměrně hodně, rehabilitace vždy přišla pozdě, když už se odsouzený nemohl bránit a hlavně přestal být nebezpečný těm nad ním.

Koperník a heliocentrická soustava

Nejslavnější a nejpodstatnější dílo Mikuláše Koperníka je šesti svazkové „De revolutionibus orbium caelestium“, česky „O oběhu nebeských těles“ - změnilo dobové a vžitě představy o pohybu těles ve vesmíru a pomalu, ale jistě během let nahradilo zastaralé pojetí Země jako ploché desky, kolem které obíhá Slunce a ostatní nebeská tělesa. Není jistě třeba připomínat, že toto nové pojetí (nepochybně správné!) způsobilo velký odpor veřejného mínění a především katolické církve.

Tento odpor byl tak silný, že trestal Koperníkovy příznivce a následovníky – o tom by mohl vyprávět italský učenec Giordano Bruno, který své přesvědčení zaplatil životem i Galileo Galilei, který byl nucen odvolat a teprve před koncem života se ke Koperníkovi znovu přihlásil. I sám Koperník zveřejnil své stěžejní dílo teprve v pokročilém věku. Díky Koperníkovi svět opouštěl a opustil starou geocentrickou teorii, kde byla Země považována za střed světa.

Koperník sám zveřejnil svou teorii po 36 letech cílevědomé práce.

- Planety se pohybují rovnoměrným pohybem po kružnici kolem Slunce
- Slunce je centrálním tělesem Vesmíru, Země je planetou (oběžnicí)
- Země koná rotační pohyb kolem své osy, obíhá kolem Slunce a provádí tzv. precesi (krouživý pohyb zemské osy po plášti dvojkužele – tento jev vzniká u rotujících těles)

Koperník poslal dopis s vysvětlením své teorie všem astronomům, dílo bylo komplexně vydáno až těsně před jeho smrtí, ve Steidelberku si ho koupil J. A. Komenský.

Podle své teorie Koperník vysvětlil vznik dne a noci, střídání ročních období, zatmění Slunce a Měsíce, vypočítal relativní vzdálenosti ve Sluneční soustavě, sám vyráběl hvězdářské přístroje, s nimi vypočítal zeměpisnou šířku Fromborku i sklon ekliptiky.

Koperník se narodil 19. února 1473 a zemřel 24. května 1543. Byl především astronomem, ale zároveň i lékařem, matematikem, znalcem literatury, kultury starověku, latiny a řečtiny, ekonomem, malířem, polským vlastencem a bojovníkem proti křižákům (vedl obranu hradu Holštýna, bojoval proti řádu německých rytířů u Fromberku). Jeho přínos pro poznání a vědu je neoddiskutovatelný!

Víte, kdo byl Emil Frída (nebo Frýda)?

Jeden z našich největších básníků a literátů – **Jaroslav Vrchlický**, známý pod tímto pseudonymem. Jeho dílo otevřelo cestu poesii dvacátého století. Byl spisovatelem, básníkem, dramatikem a překladatelem z 18 světových literatur, nejvíce z francouzštiny. V jeho díle převládala epika, všiml si velkých témat života a smrti, vývoje lidstva, lásky a poznání, víry v sílu člověka, část jeho díla tvoří milostná poesie. Napsal 80 sbírek básní všeho druhu a 50 her s různými tématy, často antickými.

Narodil se 17. února 1853 v Lounech, zemřel 9. září 1912. Po absolvování gymnasia, začal svá studia na přání rodičů v Praze na bohoslovecké fakultě, ale r. 1873 přestoupil na filosofii, kde se věnoval studiu dějepisu, filosofie a francouzské literatury. Během studia se seznámil a spřátelil s dalšími významnými umělci té doby – Zikmundem Wintrem, Josefem Václavem Sládkem a Aloisem Jiráskem. Roku 1875 se stal tajemníkem a vychovatelem v hraběcí rodině Montecuccoli – Ladercho v Meranu v Itálii, po návratu do Prahy nejdříve učil a r. 1877 se stal tajemníkem české techniky, později profesorem moderních věd, získal čestný doktorát. Spolu s Antonínem Dvořákem ho r. 1901 panovník jmenoval členem Panské sněmovny říšské rady ve Vídni. Během času se stal také čestným občanem mnoha českých měst. Další působení bylo rozmanité – byl členem Královské akademie v Padově, tovaryšstva polského v Paříži, profesorem evropské literatury na UK a členem České akademie věd a Umělecké besedy. Byl dvakrát nominován na Nobelovu cenu za literaturu, ale ani jednou to nevyšlo! Jeho cílem byl harmonický ideál člověka, jeho snahou dokázat, že čeština je plnohodnotný jazyk, který se lehce vyrovná se schopnostmi dalších evropských národů.

Jeho osobní život nebyl příliš úspěšný – jeho lásky z mladých let nikdy nekončily dobře. Snad nejpevnější vztah měl se sestrou Karolínou Světlé Sofií Podlipskou, ale ta byla o dvacet let starší a dobře si to uvědomovala. Namluvila mu proto svou dceru Ludmilu, se kterou Vrchlický žil v harmonickém manželství – měli tři děti, ale po letech zjistil, že celou tu dobu měla jeho žena milostný poměr s hercem Jakubem Seifertem a dvě děti za tři patřily jemu. Přes to manželství bylo zachováno, Vrchlický měl všechny děti rád a choval se k nim stejně. Nejužší vztah měl s dcerou Evou, pozdější herečkou.

Byl velmi plodným autorem, ale jeho tvorba nebyla vždy stejně oceňována. Např. Masaryk ho oceňoval jen jako dobrého překladatele. Teprve mladší básnická generace plně ocenila jeho dílo, které patří do zlatého fondu české literatury.

Na vyjmenování všech jeho básnických sbírek není na těchto stránkách dost místa, převládá intimní lyrika a epické verše plné víry v člověka.

Z dramatického díla je známá především „Noc na Karlštejně“, výborně zfilmovaná s hudbou Karla Svobody a našimi nejznámějšími a nejoblíbenějším herci. „Svatá Ludmila“ se stala podkladem pro Dvořákovo oratorium a samostatnou kapitolou je antická trilogie pojmenovaná po její hlavní hrdince Hippodamii. Má tři samostatné části: „Námluvy Pelopovy“, „Smír Tantalův“ a „Smrt Hippodamie“. Hraje se jako melodram (tři celovečerní představení!), hudbu ke všem částem stvořil Zdeněk Fibich a vznikl nový hudebně dramatický útvar – melodram.

Viděla jsem to kdysi v Národním s Marií Glázrovou v titulní roli a byl to zážitek!

K pramenům Nilu

Dlouho to byla zeměpisná záhada. Mohutný Nil, vytvářející a formující oblast života starověkých kultur i dnešní populace - je nejdélší řekou světa nebo ne?

Problém je, odkud se vlastně délka řeky měří, dnes je to většinou nejvzdálenější zdrojnice určitého toku – z toho vyplývá, že Nil svůj boj o první místo prohrál a řadí se až za Amazonku – v podstatě na tom nezáleží.

Vodní systém, jehož součástí je Nil, značně změnil své koryto i chování vznikem Východoafrické prolákliny (příkopu). Původně patřil k úmoří Atlantiku, byl totiž odvodňován do Kongžské pánve. Vlivem geologických pohybů v oblasti změnil směr svého toku a dnes ústí mohutnou deltou do Středozemního moře.

23. února 1863 bylo za pramen Nilu prohlášeno Viktoriino jezero (Ukereve), které má ovšem své zdrojnice daleko jižněji. Nejvzdálenější zdrojnicí je burundská řeka Ruryironza, která opatří k povodí řeky Kagera. Voda odtud naplňuje Viktoriino jezero, které má vzhledem ke střídání období dešťů a sucha proměnlivý stav vody. Během svého toku bývají jednotlivé úseky toku různě pojmenovány (Viktoriin nebo Albertův Nil, v Sudánu Horský Nil, v místním jazyce Bahhr al – Jabal, což znamená „veletok“ a soutokem s Bahhr al Ghazalem vzniká tzv. Bílý Nil, podle bílého zakalení způsobeného částicemi unášeného jílu).

Viktoriino jezero objevil v r. 1858 anglický cestovatel J. Spek, k prozkoumání celého systému došlo až s rozvojem průzkumu oblasti, v 19. století pramen Nilu zůstával neznám.

Dnes se délky řeky udává čísla 66671, případně 66695 km. Po celé délce vytvářela příznivé podmínky pro vznik lidských společenství, vliv mělo především nanášené úrodné bahno i podnebí vhodné pro zemědělství. Ve starověku Nil lidé nazývali Iteru – tzn. „řeka“.

Požár Říšského sněmu

Došlo k němu v noci 27. února 1933. Bylo to v době nástupu nacistického režimu v Německu a obrovská záminka k následujícím represím. Požár byl nahlášen v 10 hodin večer a způsobil značné škody. Okamžitě se dostavili přední hodnostáři státu. Přijel Goring, Hitler, Goebbels, Franz von Papen a kníže Hohenzollern.

Hned druhý den Pruská tisková služba oznámila, že požár Reichstagu byl teroristický čin bolševiků v Německu.

Adolf Hitler byl už v té době asi měsíc kancléřem. Na popud Hindenbuga rozpustil Říšský sněm a vypsals předčasné volby. Požár byl vítanou záminkou k posílení jeho moci. V té době Hitlerova strana NSDAP ještě nebyla příliš početná, ve sněmu měla pouze asi třetinu hlasů a vznikala obava z komunistické revoluce. Hitler potřeboval zákon pro zvýšení své moci. Okamžitě po požáru byla zakázána komunistická strana a byl vydán Dekret o požáru Říšského sněmu – razantně byla omezena osobní svoboda, svoboda slova, tisku, právo telefonovat a poštovní tajemství. Byly uzákoněny těžší tresty, dokonce i trest smrti za požáry veřejných budov. Byla zakázána demokratická shromáždění, vydávání novin a časopisů, vypuklo rozsáhlé zatýkání. Uvězněn byl Ernst Thalmann, někteří další veřejní činitelé stačili ještě včas emigrovat.

Mezi zatčenými a obžalovanými byl i nizozemský občan Marinus van der Lubbe a několik Bulharů, z nichž nejdůležitější byl Georgi Dimitrov, který se v následujícím tzv. Lipském soudním procesu hájil sám – a výborně. Veřejně obvinil z činu funkcionáře NSDAP, na soudu se dostal do otevřeného konfliktu s Goringem. Důkaz o zapálení Reichstagu se snad našel jedině u van der Lubbeho, Bulhaři byli pro nedostatek důkazů

obvinění zproštění. Byli vyhoštěni do Sovětského svazu, kde byli přijati jako národní hrdinové. Van der Lubbe byl popraven 10. ledna 1934.

Na veřejném procesu v Londýně byl jako hlavní viník uveden Goring.

Požár Reichstagu vzbudil obrovskou pozornost ve světě, zinscenovaný proces se táhl a byl formálně uzavřen až v lednu 2008.

Velká veřejná omluva

Sypu si popel na hlavu, ale i mistr tesař se někdy utne a mně se to podařilo v minulém lednovém čísle. Najděte si prosím v Kaleidoskopu článek o Galileu Galileiovi a pořádně si ho přečtěte. Pokud jste na to nepřišli sami, všimněte si, že tam omylem došlo k záměně slova Měsíc a Jupiter. Měsíc je družicí Země a obíhá kolem Slunce (heliocentrická soustava). Jupiter je stejně jako Země oběžnicí (planetou) Slunce, ale je daleko větší a obíhájí kolem něj, v článku zmíněné, čtyři Měsíce.

Omlouvám se, chyby v časopise, které se občas vyskytnou, mne skutečně mrzí – tahle je nejhorší, protože to není vynechané písmeno nebo překlep, ale skutečně vážná chyba a zavádějící informace. Pročítala jsem celý časopis asi desetkrát (spíš víckrát!), ale člověk chyby po sobě nakonec už nevidí. Takže pardon!

Kaleidoskop připravila z nejrůznějších materiálů Jarina Žitná, Sokol Liberec I.

Správné odpověď - soutěž „Kde domov můj“

- 1) Jan Neruda
- 2) Merkur, Venuše, Země, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun, Pluto
- 3) František Vladislav Hek
- 4) Emanuel Kodet
- 5) Rožmberk
- 6) Sofie Podlipská
- 7) Českomoravská vrchovina
- 8) Otava
- 9) Svatý Kopeček
- 10) Josef Václav Sládek

Sokolské osobnosti

Jan Podlipný

Jméno Jana Podlipného nese jedna pražská sokolská župa a jako jedinému primátoru mu Hlavní město Praha vztýčilo v Libni pomník. Jakou stopu po sobě zanechal?

Pocházel jako řada významných osobností 19. století ze selského rodu. Narodil se 24. srpna r. 1848 v Hněvčevsi u Hořic. Po gymnaziálních studiích v Hradci Králové odešel do Prahy studovat práva na Karlově univerzitě. Na budoucí dráhu právníka se připravoval velice pečlivě. Ale to mu nebránilo, aby se věnoval ve volném čase jiné činnosti. Stal se členem Sokola (to byla v té době velice prestižní záležitost) a v Akademickém spolku hrál ochotnické divadlo. Na prknech s ním také vystupovali Alois Jirásek a Zikmund Winter. Říká se, že Podlipný své ochotničení bral jako přípravu do praktického života, aby se naučil vystupovat na veřejnosti a dobře řečit.

V Akademickém spolku se seznámil s Josefem Barákem. Bylo to osudové setkání, které zcela ovlivnilo celý život mladého právníka. Právník Podlipný obhajoval Baráka před soudem a při vyhrál, po Barákově smrti vypořádal jeho dědictví, zaplatil všechny Barákovy dluhy a spolu s Václavem Řezníčkem vydali Barákovy písemnosti.

Celý život Podlipného ovlivnilo Barákovu doporučení mladého právníka sládkovi Antonínu Nebeskému jako vychovatele jeho čtyř synů.

V rodině Nebeských měli také dceru Annu a tak zcela přirozeně došlo mezi Janem a Annou během doby k sblížení, které skončilo rok po Podlipného promoci uzavřením sňatku. Ten otevřel Podlipnému dveře mezi pražské měšťany, Jako právník si získal dobré jméno jednak v Barákově procesu, dále dosažením zrušení soudního zákazu básně Svatopluka Čech Lešetínský kovář.

V roce 1882 se zúčastnil I. Sokolského sletu na Střeleckém ostrově. O něm prohlásil, když spatřil shromážděné bratry sokoly, že v Sokole je skryta obrovská síla.

Jan Podlipný se stal členem Sokola Pražského, ve kterém od druhé poloviny osmdesátých let působil jako činovník. Jako právník pracoval v komisi, která pracovala na vytvoření stanov a dalších předpisů, jež vedly již vzniklé sokolské župy do velkého celku – České obce sokolské.

Na Ustavujícím sjezdu ČOS 24. března 1889 byli přítomni zástupci 10 žup a Sokola Pražského.

Starostou byl zvolen Jan Podlipný, jednatelem Josef Scheiner, náměstký byli zvoleni Václav Peták a Josef Zelenka, náčelníkem František Čížek, pokladníkem Josef Kettner. Starostou ČOS byl Podlipný až do roku 1905, kdy ze své funkce odstoupil. Nadále však Sokolu pomáhal až do své smrti.

Podlipný se obdivoval Francii, sám se naučil francouzsky. Zorganizoval a vedl v roce 1889 už jako starosta ČOS sokolskou výpravu 134 sokolů (včetně několika žen) na Mezinárodní setkání gymnastů do Paříže. Původně měla jet výprava v sokolských krojích s praporem, ale Vídeň zájezd striktně zakázala. Nepomohla ani osobní intervence Podlipného ve Vídni. Podlipný se nevzdal, prohlásil „My do Paříže pojedeme“. Sokolská výprava z Prahy odjela jako jednotlivci v civilních šatech ve zvláštním vlaku přes Švýcarsko.

Jakmile překročili francouzské hranice, převlékli se do krojů. Takto oblečení budili všude velkou pozornost. Na závodech vyhráli, co mohli, francouzský prezident Carnot jim věnoval kytici. S tou na žerdi místo praporu šli v krojích průvodem Paříží. Byl to velký úspěch sokolské výpravy, do Paříže přijeli neznámí Češi, ale odjížděli vítězně s triumfem. Podlipný otevřel Sokolu okno do Evropy.

Další zájezd do Francie se uskutečnil v roce 1892 do Nancy. Bylo to společné vystoupení sokolů s francouzskými gymnasty, na cvičišti mu přihlíželi francouzský prezident s velkoknížetem Konstantinem, carským vyslancem na jednání v Nancy. Jan Podlipný měl projev na stadionu. Vystoupení na cvičišti bylo závěrem politických jednání o spolupráci Francie s Ruskem.

Pražský německý tisk hodnotil vystoupení Čechů v Nancy jako zradu rakouské vlasti. Podlipnému hrozilo zatčení.

V Nancy uviděl zástupce cara vystoupení Sokolů a to asi byl počátek úvah, které skončily dohodou carské vlády s ČOS o pravidelném vysílání sokolů jako cvičitelů v armádě a ve školách. Dohoda byla uzavřena v roce 1896. Dne 27. září 1914 přinesla ovoce – v Kyjevě přísahalo 700 dobrovolníků České družiny, základu Československých legií v Rusku. V Paříži již od roku 1862 existovala v Paříži Česko - Moravská beseda, ve které se po návštěvě sokolů v roce 1889 ustavil sokolský odbor a ten se přeměnil 24. listopadu 1892 na Tělocvičnou jednotu Sokol v Paříži.

Tři sta pařížských sokolů přísahalo 29. září v Paříži jako dobrovolníci Roty Nazdar, první jednotky Československých legií ve Francii.

V dalších letech devatenáctého století vznikaly sokolské jednoty v Polsku, Rusku, Slovinsku, Chorvatsku, Srbsku a Bulharsku. Vzájemnou spolupráci všech těchto národních organizací zajišťoval Svaz československého sokolstva, ustavený v roce 1897, jehož starostou byl zvolen JUDr. Jan Podlipný. (Poznámka: v té době byla města Lublaň, Lvov a Záhřeb součástí Rakousko - Uherska, Polsko vůbec neexistovalo!.)

V dubnu 1897 se podařilo Podlipnému otevřít v Praze Francouzský konzulát. Svůj zahajovací projev pronesl česky, přestože byli přítomni vysocí státní úředníci a projev měl být v němčině.

Čeština v projevu Podlipného vyvolala nepříjemnou odezvu mezi Němci.

V době svého (1897 – 1900) primátorství se Podlipný zasazoval o zlepšení života v Praze. Byla vybudována vodovodní síť, do které byla přiváděna voda z Káraného, městská kanalizace, postavena dětská nemocnice, zřízeny Elektrické podniky, postavena elektrárna v Holešovicích začala asanace staré výstavby v Josefově, k Praze byla připojena Libeň. Podlipný spatřoval budoucnost v projektu Velké Prahy a počal ho uskutečňovat.

V roce 1889 došlo ke sporu o umístění pamětní desky Mistra Jana Husa na budově Národního muzea. Pro odpor knížete Schwarzenberga a dalších příslušníků šlechty záměr ztroskotat, ale myšlenka nezanikla. Byl ustaven Spolek pro zbudování pomníku Mistra Jana Husa, u jehož zrodu stál i Jan Podlipný. Členem spolku byl po jistou dobu i profesor Masaryk. Spolek musel překonávat spoustu potíží ze strany odpůrců. Původně měl být pomník před Betlémskou kaplí, konečné řešení umístění bylo na Staroměstském náměstí. Podlipný velice přispěl k zdárnému zbudování pomníku Mistra Jana Husa. Bohužel, jeho odhalení se nedožil. Celá ta historie okolo postavení Husova pomníku je velice složitá, leccos se změnilo, jedna překážka se překonala, vyrostly dvě další. To vše se podepsalo na Podlipného zdraví.

Jan Podlipný s manželkou Annou se velice čile účastnili společenského života. Podlipný nebránil manželce v její činnosti. Pochopitelně byla členkou Sokola, ale její hlavní činnost zaměřila na práci ve spolcích pro pomoc chudé mládeži. Do Ústřední matice školské ji uvedla Marie Riegrová. Tam se také seznámila s Renátou Tyršovou. Zůstaly dobrými přítelkyněmi až do Renátiny smrti v roce 1937.

Podlipný manželce pomáhal jak radou, tak i finančně. Oba manželé měli vlastní činnost i zájmy, ale vzájemně spolupracovali a pomáhali si.

Životní dráha Jana Podlipného byla velice rušná, naplněná prací. Tady jsem se mohl je dotknout těch hlavních okamžiků v jeho životě. Významně se zasloužil o rozvoj Sokola, za jeho starostování byly uspořádány tři slety, zahájil modernizaci Prahy, zasloužil se o spolupráci Čechů s Francouzi. Prožil život plný práce pro Sokol a Pražany. Zanechal nám velký odkaz - neúplatnost Jana Podlipného a jeho boj s korupcí na pražské radnici, neústupnost, ale současně tolerance, vlastenectví v práci pro národ a jeho jazyk!

Zemřel 19. března 1914 ve věku nedožitých 66 let.

Poslední rozloučení 22. března s Janem Podlipným mělo vlastně ráz sokolské slavnosti a doslova proběhlo jako velká národní manifestace.

Otakar Mach, Sokol Prosek

Literatura:

Ottův slovník naučný, Jan Galandauer Pomník Mistra Jana Husa, Jan Waldauf Malé dějiny velké myšlenky, Adéla Heřmánková Diplomová práce Praha 2011

Zprávy z žup a jednot

Nekrolog - sestra Libuše Dutnarová

Všichni v jednotě vědí, že být tím správným sokolem je pocta - a ve špatných časech i úděl - na celý život. Pro sestru Libuši Dutnarovou se Sokol stal naplněním celého života. Narodila se 3. května 1925 v Teplicích, ale rodina československého legionáře se záhy přestěhovala do pražské Hostivaře. Právě tady ji v roce 1929, když jí byly čtyři roky, maminka poprvé přivedla do sokolovny. Hostivařskou jednotu později s úspěchem reprezentovala v nárad'ovém tělocviku. Jenže organizaci nečekaly dobré časy. Sokol prožil dvojí zákaz činnosti, nejprve od nacistů, posléze od komunistů. Po pádu komunistického režimu v roce 1989 byla sestra Libuše duší vzkříšení a obnovy organizace. Přešla do Sokola Pankrác, kde se postupně stala náčelnicí, vedla nácviky na Všesokolské slety, na nichž i cvičila. Naposledy v roce 2012, když jí bylo 87 let. Sokolem a jeho myšlenkami žila přes devadesát let. A heslo, které se stalo i názvem sokolské hymny – tedy „Lví silou, vzletem sokolím,“ nebylo jen jejím životním krédem, ale stalo se její součástí. Tak si ji budeme pamatovat – hrdou, racionální, bojující za věci a ideály, které jsou správné, a za které má smysl bojovat. Sestra Libuše Dutnarová zemřela 11. ledna 2020 v nedožitých 95 letech.

Libuše Švecová, Sokol Pangrác

Úvodní slovo Zpravodaje župy Vaníčkovy

Milé sestry, vážení bratři, čtenářky a čtenáři! Přeji si, aby každý úvodník nového ročníku našeho župního zpravodaje byl nadále vždy brán jako jakési naše sokolské novoroční poselství. Rok 2019 byl pro naše sokolské hnutí velice významný. Poprvé jsme slavili 8. října Památný den sokolstva jako Významný den ČR, a to s praporem, věnovaným sokolům prezidentem republiky, starostka ČOS obdržela Medaili I. stupně za zásluhy o stát v oblasti výchovy a byl uzákoněn 21. srpen jako Den památky obětí invaze v roce 1968 a následné okupace vojsky Varšavské smlouvy. Ve své podstatě jsme z různých hledisek hodnotili posledních 30 let vývoje naší společnosti. Mám za to, že žádnému občanskému spolku nepřísluší hodnocení mezinárodních, vnitropolitických a hospodářských záležitostí. Čeho si však musíme všimnout, je úroveň a morální stav naší společnosti. Sametová revoluce nám přinesla opět svobodu a demokracii. Je skutečností, že étos, tj. soubor principů a ideálních hodnot svobodného odpovědného mravního jednání, tehdejších událostí nás již dávno opustil. To však neznamená, že si uvedené hodnoty nemusíme opakovaně připomínat: Jednejme čestně podle pravidel fair play. Nikdo vám nezakazuje mít svůj vlastní názor. Svoboda každého z nás končí právě tam, kde začíná svoboda toho druhého. Dodržujme mezi sebou vzájemnou úctu, respekt a toleranci. Pěstujme v sobě slušnost a pokoru. Bud'me empatičtí a co nejvíce pozitivní. Posilujme a rozvíjejme společné kladné stránky (máme více společného, než si sami myslíme). Pamatujme si, že každý, i ten nejmenší úspěch, přímo závisí na lidech a jejich vzájemné komunikaci. Mějme rozdílné názory, ty však spolu projednávejme a na základě argumentů hledejme společně ta nejlepší řešení. Bud'me hrdí na naši sokolskou minulost, bud'me každým dnem pro všechny ostatní vzorem mravního chování. Všem nám přeji pevné zdraví a hodně elánu při plnění programu naší pestré sokolské činnosti.

„SPĚJME DÁL a NAZDAR!“

Váš župní starosta Ing. Jiří Růžička

Plánování župy Ještědské

Na schůzi výboru župy dne 29. ledna byly dohodnuty termíny a rozmístění velkých župních akcí roku 2020. Plán bude ještě doplněn účastí na akcích pořádaných dalšími župami a jednotami. S župním plánem budou seznámeny všechny naše jednoty – snažili jsme se o různorodost akcí postihující základní sokolský program.

- 1) Přebor v lyžování v rámci župy Jizerské – leden, únor - zatím neuskutečněn
- 2) Zimní sraz – bruslení a plavání 15. února – Turnov
- 3) Valná hromada 21. března – Liberec, radnice
- 4) Župní přebor všestrannosti 18. dubna – Liberec - Pavlovice
- 5) Zájezd do Prahy – hra „Plukovník Švec“ 25. dubna – Praha – ND – Nová scéna
- 6) Župní přebor ZZZ 7. – 8. května – Proseč pod Ještědem
- 7) Župní sportovní den
(fotbal, volejbal, stolní tenis, petang 27. června – Chotyně
- 8) 8. říjen – Pamětní den Sokola 8. října - Liberec (náměstí)
- 9) Běh republiky 28. října - Liberec
- 10) Se Sokolem na Sokol – turistika 17. listopadu – Malá Skála
- 11) Doškolení cvičitelů přelom listopadu a prosince – Liberec

K tomu přibudou ještě tábory a osady jednot a školení cvičitelů, budeme – li mít dostatek přihlášených.

Práce hodně, ale věříme, že připravované akce se úsilím všech povedou.

Jarina Žitná a Vít Prokop župní náčelnice a náčelník

Padesát let od Expedice Peru

Letos se pojede padesátý ročník slavného závodu věnovaného památce horolezců, kteří tragicky zahynuli v lavině pod peruánským Huaskaránem.

V roce 68 se jela Jizerská padesátka prvně – všech 15 horolezců, kteří se nevrátili z Peru bylo mezi jejími účastníky a zároveň organizátory. Měla být zimní přípravou místních horolezců na sezónu a na výstupy, které je čekaly.

Původně plánovali expedici na Aljašku, ale politické poměry nedovolily tento záměr uskutečnit. Ukázala se však jiná příležitost. Na kongresu Mezinárodní horolezecké federace se podařilo navázat dobré vztahy s horolezci v Peru. A tak se plány rychle změnily. Nikoho ani ve snu nenapadlo, co je čeká. Bylo nutno překonat před odjezdem spoustu potíží – Jirka Bolech a Vašek Urban nedostali povolení k odjezdu. Vaškovi se však na poslední chvíli ještě podařilo povolení získat a tak mohl odjet s ostatními, Jirka netrpělivě čekal doma – netušil, že si právě zachránil život.

Výpravu provázelo neštěstí. V lehkém chodeckém terénu Ivan Bortel uklouzl, spadl do rokle a byl na místě mrtev. Vážně uvažovali o ukončení celé akce, nakonec zůstali.

31. května 1970 došlo na pobřeží Tichého oceánu k obrovskému zemětřesení o síle 7,9 RichtEROVY stupnice. V ten den zemřelo v oblasti 70 tisíc lidí. Oblast kolem Huaskaránu nezůstala ušetřena, jeho severní stěna se zřítily do údolí a pohřbila tábor československých horolezců. Nezbylo vůbec nic. Z tábora těsně před zemětřesením odešli horolezci z Japonska, náhodou byli mimo dráhu letící laviny. Když se ohlédli, nebylo po našem táboru ani stopy.

Nikdy nezapomenu na 11. června, kdy jsme n schodech sokolovny čekali na konečný ortel. Chilská záchranná expedice strašnou zprávu potvrdila.

V následujícím roce se Jizerská padesátka prvně jela jako „Memoriál expedice Peru“!
Už je to neuvěřitelných padesát let.

Jarina Žitná

Závěrečné slovo

O zodpovědnosti

Někdy je to docela nepříjemné slovíčko a dovede člověka patřičně potrápít. Vyžaduje totiž osobní námahu – a ta může být i značně protivná. Ale nedá se nic dělat, o lidské zodpovědnosti je třeba nejen uvažovat, ale především zodpovědně jednat! Poslední dobou jsem měla po této stránce několik nepříjemných zážitků – a tak mne to přinutilo přemýšlet!

Člověk je nejvýše organizovaný člen živočišné říše. Má rozum i cit a měl by je umět správně a v pravý čas využívat. Každý z nás je zodpovědný sám za sebe, za svoje chování a za svůj život. Zodpovídám – li však za svůj život, zodpovídám zároveň za život svých bližních, za spolek, jehož jsem členem, za svůj národ a zároveň i za všechny, kteří tvoří to, čemu se říká lidstvo. Kdyby si to všichni uvědomili i s následky, které zodpovědnost člověka vyžaduje – vypadalo by to na naší matičce Zemi podstatně lépe. Místo hněvů a nenávisti by vládl smír a spolupráce, přírodu bychom neničili, ale opatrovali a chránili, utichly by zbraně světa a ušetřené peníze za zbrojení by se mohly použít daleko lépe.

Je snadné říkat, že každý z nás, malý človiček v běhu světového dění nic neznamena. Není to pravda! Z malých činů a vítězství se skládají ty velké, které by mohly a měly udělat náš svět daleko krásnější a poskytnout všem takové podmínky, aby mohli v klidu a míru žít! To bychom ovšem museli dohonit úroveň překotně se rozvíjející techniky úrovní svých srdcí a myslí!

How! Domluvila jsem!

Všechno, co lidi spojuje a učí je spolupráci je vítáno! Rok 2021 má být rokem tzv. Sokol - gymu, který by měl rozhýbat a povzbudit všechny sokolské jednoty a župy a dokázat veřejnosti, že tu jsme, existujeme a odvádíme dobrou a záslužnou práci. Největší a nejpočetněji zastoupenou akcí roku 2021 bude docela určitě dnes už tradiční

Sokolské Brno

na které se už připravují nové skladby, jejichž tvorba poskytne novým mladým autorům potřebné zkušenosti. Budou je potřebovat. Bohužel, už nejsem mladým autorem, ale chtěla bych ještě splatit dluh, který máme všichni k hudbě, která doprovázela sokolskou činnost vždy a všude. Je to neprávem zapomínaná hudba sokolského kapelníka Františka Kmocha. Návrh na skladbu pro VG na tuto hudbu mi byl už dvakrát zamítnut. Zřejmě neobstál v konkurenci jiných návrhů. Sokolské Brno mi však poskytuje příležitost uskutečnit tuto myšlenku a splatit dluh, jak se ve slušné společnosti sluší. Takže – ještě před prázdninami bude skladba pod názvem „Spějme dál“ připravena k nácvičku, tak abychom v září mohli klidně začít nacvičovat. Nebude to určeno pouze pro Věrnou gardu, ale pro všechny muže a ženy, kteří budou mít chuť zacvičit si skladbu – klasická prostná – s jednotným pohybem všech. Celky budou tvořeny libovolně, tak jako tomu bylo ve skladbě s holemi. Hudebním doprovodem budou části tří sokolských pochodů a jednoho Kmochova valčíku (nemůžeme přece stále jenom pochodovat!) Pochodové tempo by měli zvládnout všichni, známá slova pomohou naší pohybové paměti, valčík bude symbolizovat radost ze života.

Těmito řádky odpovídám na četné dotazy, které jsem poslední dobou dostala!

„Věčný ruch, věčná nespokojenost“

Jarina Žitná

